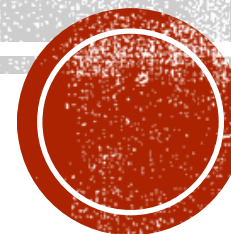

CENZURA

CENZURA

- cenzura - negativní konotace
- nemusí vždy souviset s činností vlády
- související pojmy: svoboda projevu, svoboda tisku, svoboda slova, svoboda myšlení, svoboda výzkumu, svoboda výuky, svobodný přístup k informacím, intelektuální svoboda
- cenzura - omezuje přístup k projevům (proslov, osobní komunikace, knihy, články, sbírky dat, umělecké objekty, fotografie, hudba):
  - odrazením mluvčího od vyjadřování
  - odrazením posluchače od poslouchání určité řeči

HODNOTA PROJEVU

- Proč je svobodný projev hodnotný?
- svoboda řeči:
  1. zájem vyjádřit se (myšlenky, postoje, pocity)
  2. zájem zvažovat (slyšet názory ostatních, získat porozumění individuálním i kolektivně zastávaným přesvědčením)
  3. zájem o informace (spolehlivé informace umožňující poznávat)
- základní lidská práva mohou být uspokojena jen tehdy, když jsou dostupné projevy ostatních
- bohatá informační kultura - umožňuje lidem rozvíjet jejich myšlenky, učit se efektivně komunikovat
- možnost určit hodnotu informací k dosažení svobodně stanovených cílů svobodně každou osobou - základ svobodné společnosti

SVOBODA PŘIJÍMAT INFORMACE

- cenzura se netýká jen sdělování informací, ale také jejich příjmu
- svoboda projevu - nejen že mluvčí má právo mluvit, ale také dosáhnout ochotně naslouchajícího posluchače
- svoboda tisku - nejen možnost psát příběhy, ale i právo veřejnosti být informován
- svoboda slova a tisku - nejen právo vyslovit se a tisknout, ale i právo šířit, přijmout a číst, zkoumat, myslet a vyučovat
- cenzura znamená narušení svobody potlačením projevů či prevencí příjmu takových projevů

CENZURA – DEFINICE

- „Cenzura je zabránění či omezení přístupu k projevům, částem projevů, kategorii projevů, které byly zveřejněny jejich autorem, založené na přesvědčení, že je špatné, aby lidé měli přístup k obsahu těchto projevů.“ (Kay Mathiesen)
- 1. definice obsahuje deskriptivní prvky, ne normativní = cenzura je vždy něco špatného, pokud není potlačení projevů špatné, neoznačujeme obvykle jako cenzuru (př. omezení přístupu veřejnosti k dětské pornografii)
- 2. součástí cenzury je motivace cenzora, ne nesouhlas či morální posouzení samotného obsahu (oproti tomu ALA definuje cenzuru jako „nesouhlas s vyjádřenými myšlenkami a touha utajit tyto myšlenky před veřejností“). Př. informace jak vyrobit bombu – nemusím morálně nesouhlasit se samotným obsahem informace, ale s tím, co s ním může někdo udělat. Nejde o osobní perspektivu.
- 3. zahrnuje úsilí o omezení přístupu k projevům, které autor zveřejnil. Vylučuje případy, kdy omezen přístup k soukromým či tajným projevům. Př. doktor omezující přístup k soukromým lékařským záznamům necenzuruje.

CENZURA – DEFINICE

4. cenzurovat znamená, že třetí strana narušuje výměnu informací. Pokud mluvčí nemluví, nebo si potenciální příjemce nepřeje obsah přijmout, nejde o cenzuru. Neříct lidem věci, které mají právo vědět, není cenzura, pokud není prostředník, který v tom brání. Př. nedělit sexuálnímu partnerovi, že mám HIV, není cenzura.
  5. cenzura nezachycuje všechny typy nepatřičného omezování přístupu k informacím lidem. Př. tajná či soukromá díla, jejichž zveřejnění je odmítnuto, ačkoli jsou důležitá pro intelektuální svobodu
  6. pokud je mluvčímu zabráněno mluvit strachem z trestu nebo omezením příležitostí, stále jde o cenzuru
  7. definice se neomezuje jen na činnost vlád, definice omezená jen na jednání vlád je svévolně zúžená
- cenzura zahrnuje: nedostupně zdražovaná díla, sociální zesměšnění přístupu k dílu, dílo zpřístupněné pracně či vyžadující čas konzumující úsilí, podmínění přístupu konkrétními dovednostmi nebo technickým zařízením

ZÁVADNOST INHERENTNÍHO OBSAHU

- Kdy je přístup k obsahu špatný?
- **Inherentně špatný obsah:**
- obsah útočný či nevhodný – snaha zastavit samotný přístup k obsahu, ne následky, které může obsah mít
- Př. sexuální obsah, rasistický jazyk, násilný obsah, rouhačské práce, vlastizrádné projevy, politický podvratná díla apod.
- 3 důvody, proč je přístup k informaci inherentně špatný:
  1. obsah je útočný či urážlivý (nezahrnuje případy, kdy o něj příjemce nestojí), př. útočné rasistické projevy
  2. obsah je ponižující, diskriminující či kazí charakter příjemce (případně i mluvčího), př. hříšný pohled na pornografii.
    - Čtením či prohlížením takového obsahu se nechováme k ostatním s respektem, podílíme se či pokračujeme ve vykořisťování. Př. používáním či publikováním dat z výzkumů prováděných nacisty na Židech považujeme lidské oběti za pouhý prostředek k získání informací, což je v rozporu s Kantovým principem respektu.

ZÁVADNOST INHERENTNÍHO OBSAHU

- liberálové - to že někteří lidé věří, že přístup k obsahu je ponižující neznamena, že takový obsah by měl být nedostupný pro ty, kteří s tímto stanoviskem nesouhlasí. **Millův princip ublížení** - „Jediný důvod, proč můžeme oprávněně použít sílu na člena civilizované společnosti proti jeho vůli, je předejít ublížení ostatním.“ Vlastní dobro občana není ostatečné oprávnění.
  - **Ronald Dworkin - princip morální nezávislosti** - „Lidské právo je ne být znevýhodněn při distribuci sociálních statků a příležitostí jen na základě toho, že si jejich úředníci či spoluobčané myslí, že jejich názory na vedení správného způsobu života jsou ignorovatelné nebo špatné.“
3. obsah vykořisťuje lidské bytosti, které jsou tématem projevu.
- Princip ublížení se nevztahuje na případy participace na vykořisťování. Myšlenkový experiment: svět, v němž se již nenarodí žádné dítě. V budoucnosti tedy neexistuje možnost zneužití dítěte. Je tedy špatné sledovat v takovém světě dětskou pornografii? Nevede ke vzniku nového trhu pro kohokoli, kdo by zneužíval dítě. Sledováním obsahu se nechováme s respektem k dětem, které byly foceny či filmovány - vykořisťujeme je.

ZÁVADNOST INSTRUMENTÁLNÍHO OBSAHU

- **Instrumentálně špatný obsah:**
  - zabývá se špatnými důsledky, které může mít přístup k obsahu, př. ublíží někomu dalšímu
  - 4 důvody, proč je přístup k informaci instrumentálně špatný:
    1. vznik trhu - zajištění přístupu k obsahu vede ke vzniku trhu s obsahem, což vede ke vzniku dalšího obsahu a tedy poškození těch, kteří byli zneužiti při jeho tvorbě. Př. dětská pornografie.
    2. nepřátelská atmosféra - přístup vytváří postojové prostředí, které podkopává rovnost. Př. pornografie by měla být cenzurována, protože vytváří atmosféru, která udržuje sexismus a zvěcnění žen.
    3. vliv - vystavení jistým druhům obsahu může vést k vytvoření škodlivých či antisociálních postojů a chování. Př. násilí v médiích ovlivňuje děti, aby byly násilnější (neprokázáno).
    4. implementace - obsah poskytuje návod, který může být zneužití k něčemu, co způsobí škodu či ublíží někomu. Př. návod k tvorbě bomby, spáchání sebevraždy, výrobě drog apod.

ZÁVADNOST INSTRUMENTÁLNÍHO OBSAHU

- zapojení do cenzury nás vždy zavede na šikmou plochu: pokud potlačíme myšlenky, které nemáme rádi dnes, druzí mohou použít tento precedens proti nám zítra → odmítnutí rozlišení vhodné a nevhodné cenzury.
- ALE: vždy se nacházíme na šikmé ploše, úkolem je vždy rozhodnout, jak daleko nahoru nebo dolů se rozhodneme jít, a ne zda bychom měli úplně vystoupit.
- 3 argumenty, proč je nevhodné cenzurovat obsah kvůli následkům:
  1. minimalistická obrana - ve skutečnosti neexistují negativní důsledky, které by bylo možné svázat s přístupem k nějakému obsahu. Lidé nejsou pasivní příjemci.
    - Příklad: pokud přistupuji k dětské pornografii, abych zjistil, jak jí předcházet, pak informace není škodlivá

ZÁVADNOST INSTRUMENTÁLNÍHO OBSAHU

2. maximalistická obrana - právo na informace nemůže být převáženo konsekvencialistickými dedukcemi, přístup k informacím nejde srovnávat s jinými dobry. Argument racionální autonomie - popření autonomie cenzurou je v rozporu se schopností osoby kontrolovat svůj vlastní způsob uvažování. ALE není jasné, zda platí i pro projevy, které nelze považovat za racionální či přesvědčivé. Spoléhá na individualistickou epistemologii - každý musí hodnotit informace za sebe.
  3. škoda vytvořená odepřením přístupu skoro ve všech případech převáží škodu způsobenou povolením přístupu. Pravdu získáme a udržíme umožněním volného toku informací. Poměřováním přístupu s dalšími dobry vede k ohrožení intelektuální svobody. Skutečná intelektuální svoboda je dosažena jen tehdy, když lidé mají důvěru, že nebudou pronásledováni kvůli tomu, co zveřejňují nebo vyhledávají.
- Pokud někomu umožníme cenzurovat, může to vést k víc škodám než užítku, protože kdokoli bude cenzorem, bude lákaný použít svoji moc způsobem neospravedlněným utilitaristickými úvahami.

LITERATURA

- American Library Association. Intellectual Freedom and Censorship Q & A. [cit. 22017-11-29]. Dostupné z: <http://www.ala.org/advocacy/intfreedom/censorship/faq>
- COHEN, J. The ethics of using medical data from Nazi experiments. *Journal of Halacha and Contemporary Society*. 1990, 19: 103-126.
- DWORKIN, R. Is there right to pornography? *Oxford Journal of Legal Studies*. 1981, 1(2): 177-212.
- MATHIESEN, Kay. Censorship and Access to Expression. In HIMMA, K. E. - TAVANI, H. T. *the Handbook of Information and Computer Ethics*. Hoboken: Wiley, 2008. P. 573-587. ISBN 978-0-471-79959-7.
- MILL, J.S. O slobode. Bratislava: Iris, 1995.

